

skih visokošolcev na zagrebškem vseučilišču združili v enotno društvo pod naslovom »Jugoslovansko podporno društvo«.

= **Velikovec za združitev z Jugoslavijo.** Deželna vlada je prejela iz Velikovca dopis, ki razkrinjuje demonstracije Nemcev v Velikovcu ob prihodu ameriške komisije. Nemci so s sladkorjem, kavo in enakimi stvarmi podkupovali nezavedne Slovence, da so z njimi vred demonstrirali. Ko bi komisija prišla kako nedeljo dopoldne v Velikovec, bi ne slišala niti besede nemškega. Ves pošten Velikovec prosi deželno vlado, da ničesar ne upusti, da pride Velikovec pod Jugoslavijo.

= **Za slovenske visokošolce.** Slovensko tajništvo Narodnega Vječa v Zagrebu sporoča, da se morejo oni jugoslovanski visokošolci, ki so bili izključeni iz nemških visokih šol, že sedaj brez izgube semestra vpisati na zagrebški univerzi.

= **Kulturno delovanje tržaških Slovencev.** Iz Trsta nam pišejo: Vara se, kdor misli, da so v sedanjih najhujših časih tržaški Slovenci položili roke križem in resignirano čakajo, kaj jim prinese usoda. Tržaška agilnost, tolikokrat preizkušena, ne miruje niti v teh časih, ampak se udejstvuje na vsakem polju, tako tudi na kulturnem. Slovensko gledališče v Trstu deluje redno. Dne 6. t. m. popoldne smo imeli otroško predstavo »Krojač in njegova sreča«. Igro je spisal in predstavil vodil učitelj tovariš Josip Ribičič. Pevski zbor, šola in orkester »Glasbene Matice« vztrajno delujejo, tudi »Kolo« ima redne pevske vaje. Duša obih je naš tovariš Karol Mahkota. Z ozirom na šolski pouk storimo, kar je v sedanjih izrednih in težkih razmerah sploh mogoče. Naša ljubezen gori z visokim plamenom!

= **Protest dijaštva.** Glasom Dun. kor. urada javlja »Neues Wiener Tagblatt«: Včeraj, 11. t. m., se je vršilo tukaj zborovanje visokošolcev, ki so jih izgnali iz dunajskih visokih šol. Bilo je zbranih okoli 2000 dijakov in dijakinj. Po daljšem razpravljanju so sklenili vložiti protest proti ukrepu državnega urada za uk, s katerim se inozemci tuje narodnosti, in proti odloku akademičnega senata, s katerim se jugoslovanski dijaki zaradi mariborskih nemških izgedov izključijo iz dunajskih visokih šol. Dijaštvo zahteva ustanovitev visokošolskega odseka, ki naj bo sestavljen na podlagi splošne, enake, tajne in direktne proporcionalne volilne pravice. Dalje zahteva, da kompetentne oblasti do 14. t. m. preklicajo odredbe izključitve in naznanijo, kaj menijo ukreniti glede ustanovitve visokošolskega odseka. — Dunajski listi javljajo: Zaradi mnogih vprašanj dijakov je rektor vseučilišča objavil oglas, kot pojasnilo določb medicinskega in modroslovnega dekanata glede predčasne potrditve semestra inozemskim nemškimi dijakom. V tem oglasu se javlja: Odredba glede predčasne potrditve semestra ima samo namen, napraviti mesto nemško-avstrijskim dijakom, ki se vrnejo iz ujetništva, v predmetih, za katere ni dovolj velikih prostorov na razpolaganje. Ni bilo nameravano, oškodovati prizadete dijake, kar izhaja že iz tega, da se jim bo tečaj polnoveljavno potrdil. Kar se tiče vpisovanja v prihodnji tečaj, bo državni urad za pouk o tem odredil.

= **Organizacija nižjih duhovnikov na Hrvaškem.** Danes, ko se zbirajo vsi narodni krogi, da čim bolj zastopajo svoje stanovske interese in urede svoje materialno stališče, so se zbrali tudi zastopniki katoliškega klera iz vse države SHS na zaupnem sestanku, da se posvetujejo o cerkvenih in stanovskih razmerah v katoliški cerkvi. Glavna točka je bila sanacija socialnih krivic, pod katerimi trpi vsa nižja duhovščina v Jugoslaviji. V tem oziru je bila sprejeta cela vrsta resolucij, ki bodo služile za smernice delovanja celotnega nižjega klera SHS.

= **Za samostojno hrvaško evangeljsko cerkev.** Osješki »Jug« priobčuje članek, v katerem se poteza za osnutje samostojne hrvaške evangeljske cerkve. Na Hrvaškem je do 40.000 evangelikov, ki so naseljeni večinoma v Srijemu, v bivši vojni krajini. Te cerkvene občine so bile v cerkvenih stvareh deloma priključene dunajskemu evangeljskemu senatoratu.

= **Izčasne ustave kraljestva Srbob, Hrvatov in Slovencev.** Člen 15.: Svoboda vesti je neomejena. Vse vere so svobodne in stoji pod varstvom zakona, v kolikor ne nasprotujejo obstoječim zakonom, javnemu redu in pravici. — Člen 17.: Nauk je svoboden, v kolikor njegovo izvrševanje ne krši javnega reda in pravosti. Ljudskošolska izobrazba je obvezna in v javnih ljudskih šolah brezplačna. — Člen 18.: Vsak državljan ima pravico, da v mejah zakona pove svojo misel: v govoru, pismeno, v tisku ali slikah. Tisk je svoboden. — Člen 121.: Za veroizpovedi pripada notranja uprava njihovim duhovnim oblastem. Duhovne oblasti stoji pod nadzorstvom verskega ministra. — Člen

122.: Vse javne in zasebne šole in drugi izobraževalni zavodi so pod nadzorstvom državne oblasti. — Člen 123.: Dobrodelni zavodi in ustanove za prosveto in druge dobre namene, ki jih v življenju ali ob smrti osnujejo zasebni ljudje s svojim imetjem ali zakladi, bodo mogli obstajati samo, ako jih bo državna oblast zakonitim potom odobrila. Toda imetje teh zavodov se ne more smatrati kot državno imetje in se ne more porabiti za nič drugega, nego za tisto, za kar je namenjeno in kakor je namenjeno. Samo, ako se s časom zaradi izpremenjenih družabnih in drugih razmer pokaže, da to ni mogoče, se more to imetje po odobritvi zakonodajne oblasti in na predlog upravitelja dotičnega imetja porabiti v druge podobne namene. — Člen 124.: Vsak je dolžan, da služi v vojski.

= **Za analfabe v Bosni in Hercegovini.** Narodna vlada za Bosno in Hercegovino je izdala okrožnico, v kateri pozivlja vse učne zavode, kakor tudi posamezne učitelje in učiteljice, naj otvore kar največ tečajev za analfabe. V Bosni je danes približno 80 odstotkov analfabetov, ker je bivša avstro-ogrsko uprava sistematično ovirala razvoj šolstva. Še poslednje leto je bilo 70 odstotkov šoloobveznih otrok brez šolskega pouka.

= **Šolske kuhinje.** Kuhinje v dunajskih šolskih poslopih, ki so za vojne služile vojaškim namenom, bo dunajska občina preuredila v šolske kuhinje, kjer bodo ubožnim otrokom kuhali juho in se bodo deklice praktično vadile v kuhi.

= **Izgnani dijaki.** K dejstvu, da so izgnali jugoslovanske dijake z dunajskega vseučilišča, pripominja »Arbeiter Zeitung« to-le: »Ta izgon dijakov se je izvršil kot povrnitev za mariborske dogodke. Kot moramo te obsoditi, tako se moramo upreti tudi sklepu voditeljev visoke šole, ki se hoče maščevati nad onimi, ki tega niso zakrivali. Posledice so jasne. Jugoslovanski občinstvo bodo izvajali nove povrnitve na ondotnih Nemcih in nemških napravah. Tako se vedno huje pritisne vijak, ki smo se ga priučili v štiriletni vojni. Ali ni v krogu akademskih osebnosti nobenega, ki bi opozoril na to? Mi moremo to komaj verjeti in na vsak način jako obžalovati.«

= **Polkovnik Milan Pribečević,** ki smo ga omenili v 29. številu lanskega letnika svojega lista, namerava stopiti v pokoj, da se popolnoma posveti političnemu delu. Kot vojak je izvršil svojo nalogo, ker je doseženo zedinjeno SHS.

= **Kino in šolska mladina.** V Brnu je pregledalo učiteljstvo kinematografske filme in ugotovilo število šolskih otrok, ki kino obiskujejo. Od 3300 otrok v 95 srednjih in višjih razredih je hodila polovica semintja v kino, tretjina pogostoma ali pa redno in le šestina se ni bila nikoli v njem. Videli so pa v kinu: geografske slike 1656 krat, slike iz industrije in tehnike 1353 krat, mučenje živali 988 krat, pijance 1350 krat, prešestvovanje 1120 krat, otroke so zavrgli 163 krat, ustrelili so 1224 ljudi, zastupili 625, zadavili tudi 625, obglavili 420, zadušili 336, zabodli 647, utopili 704, mučili 203, sežgali 23, žive zazidali 4, 207 se jih je razbilo; dalje: Plen 1645 krat, tatvino 1179 krat, požig in umor 1171 krat, samoumor 795 krat, detektivnih romanov 1225 krat. Celo v 250 od policije pregledanih kriminalnih romanov vidimo 97 umorov, 45 samoumorov, 51 prešestev, 16 slik, kako navajajo k odpeljavanju, 22 ženskih razbojništev, 176 tatvin, 25 vlačug, 35 pijancev in celo armado detektivov. Tako zastrupljajo mladino!

= **Politik in pisatelj dr. Ante Radič umrl.** Dne 10. t. m. je v Zagrebu nenadoma umrl politik in pisatelj dr. Ante Radič, brat znanega voditelja »Seljačke pučke stranke«, Stjepana Radiča. Dr. Ante Radič je bil ustanovitelj te stranke in njen prvi vodja. Pozneje ga je izpodrinil v vodstvo njegov mlajši, toda agilnejši in brezobzirnejši brat Stjepan. Ante se je nato držal v politiki bolj v ozadju.

= **Italijani proti našim šolam.** Iz Trsta nam poročajo: Vodstva ljudskih šol v Juljski Benečiji so prejela sledeči ukaz: »Najvišje poveljstvo kraljevske Italijanske vojske naznanja z odlokom dne 12. januarja 1919, št. 758, sledeče: 1. Poučevanje verouka v ljudskih šolah se ima vršiti kot dosedaj; oproščeni tega pouka so samo otroci, katerih starši izjavijo šolskemu voditelju ustno ali pismeno, da tega ne žele.

— 2. Zgodovinski in zemljepisni pouk se mora nanašati na zemljepis in zgodovino Italije namesto na bivšo Avstro-ogrsko monarhijo. V prvi vrsti se ima poučevati zemljepis okraja, kjer se nahaja šola, dotične dežele ter bližnjih krajev kraljestva. Zgodovinski pouk naj obsega dogodke iz časov osvoboditve Italijanskega naroda.

— 3. Nemški jezikovni pouk na ljudskih šolah s slovenskim ali hrvaškim učnim jezikom je nadomestiti z italijanskim. — Učitelji ljudskih šol bodo morali tekom meseca februarja 1919 predložiti okr. šol.

nadzorniku potreben učni načrt, v katerem navajajo svoje predloge glede izvedenja gornje odredbe z ozirom na okoliščine in potreščine šole ter sposobnosti učencev. — Iz Rateč na Orenjskem nam pišejo: Italijani ne pustijo več otrok v zasednem delu šolskega okoliša Rateč v slovensko šolo. Silijo jih v nemško šolo v Beli peči, kjer jih poučujejo tudi italijansko. To je dokaz, kako blizu si stoje nemški in italijanski interesi.

= **Promocije sub Auspiciis — odpravljene.** Kdor je prejšnje čase v Avstriji vse šole dovršil z odliko, je dobil ob promociji za doktorja od cesarja zlat prstan z briljanti in s cesarjevim imenom; ta dar mu je izročil cesarski namestnik. Sedaj so to odpravili in ne nameravajo nič podobnega uvesti.

= **Kurzi za učitelje — vojne maturante.** Češkoslovaško naučno ministrstvo pripravlja posebne kurze za učitelje — vojne maturante, ker je uvidelo nujno in neodložljivo potrebo takih kurzov. Ali bi ne bili tudi pri nas potrebni?

= **Tečaj za analfabe.** Dne 15. t. m. otvorijo v Mostaru tečaj za analfabe.

= **Otvoritev belgrajskega vseučilišča.** Senat belgrajskega vseučilišča je na seji dne 12. t. m. sklenil, da se začne vpisovanje dijakov dne 3. marca. Modroslova fakulteta bo v poslojju starega vseučilišča, tehniška in juridična fakulteta pa v drugih poslopih.

= **Češka politična visoka šola.** Glasom dunajskega kor. urada poroča praški »Narod«, da nameravajo v prihodnjih dneh preosnovati češko politično visoko šolo, ki bo v bodoče najbrže obstajala iz šestih oddelkov, od katerih je eden namenjen diplomaciji, drugi pa žurnalistiki.

Polemika.

Razpisana učna mesia in njih oddaja.

Dvakrat zaporedoma je prinesel »Učiteljski Tovariš« nekaj vrstic o razpisu učnih mest. Prvi kakor drugi notici moramo pritrditi; obe sta za svoje kraje pravilni. — A tako pravilno kakor to, pa ni n a m e š č e n j e na te službe. — Kjer so bili poprej okrajni šolski sveti v nemških rokah, so prešli zdaj v slovenske, in čuditi se ne smemo, da se novi udje malo ali pa nič ne spoznajo pri šolah. Ne jemljemo jim tega v zlo — saj se prej niso po večini nikdar zanimali za šole; to je bilo izključno v rokah Nemcev, ki niso pustili nobenega Slovence sploh, kaj še slovenskega učitelja blizu. Cvetela je p r e j protekcija v tem oziru, da so dobili v takšnih okrajih le tovariši nemškega mišljenja najljepše službe — a cvete istotako z d a j, da dobivajo najlepše službe različne sorodnice glavarjev in drugih članov okrajnega šolskega sveta, oziroma višjega šolskega sveta. — Napravimo vendar enkrat konec krivicam, ki jih je trpele učiteljstvo do zdaj, in merodajni gospodje naj vendar stopijo na pot pravice! Le pomislimo, da je imelo naše učiteljstvo v prej nemškutarskih okrajih le slabše službe in je s poželjivim očesom gledalo na lepa mesta, kjer so sedeli nemški tovariši. Zdaj so morali le-ti oditi, a zdaj naj zopet prav isti učitelji gledajo, kako se zasedajo ta lepa mesta nezakonito po mladih sorodnicah članov okr. šolskega sveta? Nič ne pomagajo, če se sklicuje zapostavljeni učitelj na svoja službena leta ali na to, da je imel toliko in toliko let slabo mesto, in sicer le za to, ker je ostal značajan, zvest sin svojega naroda in se ni hotel preleviti v nemčurja — vse zaman!

Da napravimo konec tem krivicam, bo morala pač naša Zaveza, oziroma bodo morali naši zastopniki v okr. šolskih svetih kakor v višjem šolskem svetu strogo kontrolirati kompetente za posamezne službe. Če se oglase prosilci z obema izpito ma ali celo z več službenimi leti, se služba ne sme oddati na noben način z a č a s n o o n e m u, ki ima le z r e l o s t n i izpit in četudi je sorodnik tega in onega člana okr. šolskega sveta. Res je, da so nekatera mesta razpisana v stalno ali začasno nameščenje, a slednje le za slučaj, če se ne oglasijo prosilci z obema izpito ma. Če v razpisu ni pripombe »začasno«, je služba le za definitivne prosilce in se ne sme na noben način oddati »začasno« iz gole protekcije. Če člani okrajnega šolskega sveta tega ne vedo, je naloga dotičnega zastopnika učiteljstva, da jim razloži in da strogo pazi, da se ne zgodi nikomur krivica, sicer ga bo klicalo prizadeto učiteljstvo na odgovor. — Vsem kompetentom pa svetujemo, da n a z n a n i j o vsak slučaj krivice n a š i m zastopnikom v višjem šolskem svetu — le na ta način upamo priti do pravic, ki nam jih odrekajo še danes ...

Iz Jugoslavije.

— **Za trezno Jugoslavijo.** Prejeli smo in objavljamo: Sestanek prijateljev trez-

nosti je bil nov korak k streznenju našega naroda. Večji pomen je dobil zlasti s tem, ker so se ga udeležili štirje poverjeniki narodne vlade, med njimi predsednik nove deželne vlade. Namen sestanka je bil dvojen: 1. kako izvesti treznostno organizacijo, 2. kako delo »tabora« Svete vojske nadaljevati. Predsednik poroča, kaj se je že storilo od tabora dalje. Najprej, in sicer takoj tretji dan po taboru smo vzdignili na noge hrvaško Sveto vojsko v Zagrebu. Medtem pa smo že zvedeli, da je hrvaška vlada vzela protialkoholno organizacijo pod svoje okrilje in ji zagotovila pokritje njenih izdatkov. Nasproti pa je iz Belgrada od velike srbske lože »Trezvenost« došel 27. januarja naši Sveti vojski poziv in povabilo, da se združimo v borbi za treznost jugoslovanskega naroda, kar se bo seveda zgodilo. Odgovorili smo jim zaenkrat pismeno, a v najkrajšem času stopimo z njim tudi v osebni stik v Belgradu samem. — Sveta vojska je dalje vložila več vlog na naše oblasti, tičočih se treznostne akcije, med drugimi zlasti: 1. Višjemu šolskemu svetu, da naj se pouk o alkoholizmu, zaukazano že prej po šolah na Kranjskem, predpiše za vse slovensko ozemlje. Višji šolski svet se je tej prošnji rad odzval ter bo izšel v kratkem nov tozadevni ukaz vsem šolah po Slovenskem. 2. Deželni vladi, da naj bi skrbela, da se njene odredbe glede omejitve pijančevanja po deželi točneje izvršujejo. Dočim se namreč v Ljubljani policijska ura precej dobro drži, prihajajo z dežele pritožbe, da se tam za vladne odredbe prav malo zmenijo, da ponekod pijejo in plešejo cele noči in se iz vladnih naredb norčujejo. — Razgovor je tudi prišel na prostestni shod gostilničarjev. Na tem shodu so gostilničarji povedali nekaj pametnih; med drugimi zlasti to, da naj se ne kaznuje samo gostilničar, ki predpise prestopi, marveč pijanec sam naj bo kaznjiv! Dalje se so gostilničarji upravičeno pritoževali, da je pijanosti mnogo kriva prosta kuha žganja, ki jo je poverjeništvu za finance v eni svojih prvih odredb dovolilo. Verjamemo tudi, da imajo gostilničarji rajši trezne in mirne goste kakor pijance. Res pa je tudi, da je število gostilnic nad vso mero preveliko. Če je n. pr. v mestecu z 2000 prebivalci celih 33 gostilnic, ko bi jih za resnično potrebo gotovo zadostovalo 5, 6, kvečjemu 10, se iz tega jasno vidi, da nas je bivša Avstrija s to vrsto socialne oskrbe prebogato obdarila. Če pa je Avstrija vlekla dobiček iz ljudske propasti, tega Jugoslavija ne sme delati! Zato bo treba v tem oziru v naši mladi državi temeljite reforme. Gostilnice ne smejo biti kraj brezmernega popivanja, ampak naj res služijo svojemu prvotnemu in pravemu namenu: postreči hrane in okrepčila potrebnim. Potem bo gostilničarski stan res koristen in spoštovan. Predvsem je treba omejiti žganjepitje in žganjekuho. 13.000 žganjarskih kotlov je posebna kranjska specialiteta in kranjska — sramota. Po drugih deželah tega ni v toliki meri. Naša vlada tej zlorabi ne sme roke držati! — Predsednik deželne vlade obljubi, da bo vlada od svoje strani storila, kar ji je mogoče, da se bodo njene odredbe tudi po deželi izpolnjevale, da se pa ne sme vsega samo od vlade zahtevati. Niti orožniki ne morejo vsemu kaj. Ljudstvo samo mora skrbeti za red! Organizirani protialkoholiki po posameznih krajih so poklicani paziti, da se tozadevne vladne odredbe izpolnjujejo. — Sadjarski nadzornik Humek priporoča popularizacijo treznostne ideje. — Poverjenik dr. Pogačnik nasvetuje predavanja o treznosti po vojašnicah. — Profesorica Štupčeva priporoča, naj se iznova prično gospodinjski tečaji, da bodo znale naše gospodinjice do bro postreči moškim in jih s tem bolj povezati na dom. — Ravnatelj Rohman poudarja, da je treba skrbeti, da se bo naše domače vino pridno eksportiralo, in pa tuje, niti hrvaško, še manj pa ogrsko in laško, k nam importiralo. Za pijanost in pilance zahteva drakonične kazni, sicer ne bo bolje. — Glede protialkoholne organizacije se je poudarjalo, da bi bilo za stvar najuspešnejše, če bi imela vsaka stranka svoje, kakaj potem bi izkušala pridobiti v svojih krogih kar največ članov in bi se pričela vesela tekma med posameznimi organizacijami. Tudi pri drugih narodih se grupirajo protialkoholiki po strankah. Voditelji posameznih organizacij pa naj bi tvorili skupni akcijski odbor. Tak medstrankarski akcijski odbor, broječ 15 članov se je izvolil takoj. Ta odbor ima voditi nadaljnjo akcijo za trezno Jugoslavijo.

— **Ženski shod** se je vršil preteklo nedeljo popoldne v Mestnem domu v Ljubljani. Na shodu je govorila sodružitca Alojzija Stebije va, bivša učiteljica. Izvajala je: Žena je bila doslej politično brezpravna, in kot kažejo znaki, tudi v Jugoslaviji ne bo v tem pogledu mnogo bolje, ako se žena ne zave, da ima poleg dolžnosti tudi svoje pravice. Enako kot delavci, naj se strnejo tudi žene v močne organizacije, da potom njih izvojujejo političsko